

ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Постановка проблеми. Розвиток співробітництва із зарубіжними країнами зумовлює нові вимоги до рівня якості знань з іноземної мови у фахівців різних галузей, у тому числі й у військових. Поширюються професійні зв'язки із зарубіжними колегами, а також зростає необхідність безпосереднього обміну результатами військової та миротворчої діяльності. Майбутнім офіцерам доцільно розвивати навички й уміння іншомовного професійного спілкування (ІПС), щоб мати можливість обмінятися досвідом, ефективно брати участь у миротворчих операціях, оволодівати сучасними технологіями військової справи. Тому у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) при вивченні іноземної мови потрібно забезпечити реалізацію педагогічних умов, які забезпечують формування вмінь професійного іншомовного спілкування майбутніх офіцерів.

Мета статті – розкрити сутність педагогічних умов, які забезпечують формування вмінь професійного іншомовного спілкування майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Основна частина. Формування вмінь іншомовного професійного спілкування майбутніх офіцерів буде ефективним, якщо в процесі професійної підготовки забезпечити: 1) позитивну мотивацію оволодіння курсантами вміннями іншомовного спілкування (професійно-пізнавальний інтерес, позитивне ставлення до навчання, потреба в професійному самовдосконаленні) на основі формування усвідомлення їх значущості для професії офіцера та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності; 2) організацію діалогічної взаємодії суб'єктів навчального процесу з обміну інформацією професійного характеру шляхом застосування інтерактивних форм і методів навчання.

Обґрунтуємо ці умови. Як доведено психологічною наукою (Д. Кікнадзе [7], О. Ковальов [9], Н. Кузьміна [11], О. Леонтьєв [12], А. Маркова [13] та інші), успішність формування будь-якої людської, у тому числі професійної, якості особистості визначається її мотиваційною сферою (потребами, інтересами, ставленням до діяльності тощо). Утім у процесі пілотажного дослідження, у якому брали участь 219 курсантів Харківського університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, було з'ясовано, що значна кількість майбутніх курсантів (70,6 %) не усвідомлюють необхідності й значущості вмінь ІПС для майбутньої професійної діяльності. Лише 14 % курсантів постійно цікавляться питаннями пошуку резервів удосконалення професійного спілкування, взаємодії та відносин з командирами й товаришами; близько 47 % майбутніх офіцерів не вважають це питання актуальним, тому що надають перевагу опрацюванню навчальної інформації за допомогою читання. Майже 28 % курсантів не цікавляться питаннями формування комунікативних умінь, думаючи, що кризові економічні чинники у вітчизняній військовій системі є для них основною перешкодою, яка стримує прояв їхньої професійної активності. Було також з'ясовано, що більшість курсантів відчують труднощі в конкретизації поняття “вміння ІПС”, помилково вважають, що цей термін є синонімом поняття “вміння усного спілкування”. Крім того, багато випускників шкіл, які вступають до ВВНЗ, мають низький рівень іншомовної підготовки, що викликає значні труднощі у вивченні іноземної мови і, як наслідок, знижує професійно-пізнавальний інтерес до оволодіння вміннями ІПС. Більшість курсантів ВВНЗ (майже 86 %) характеризують-

ся недостатнім рівнем професійно-пізнавального інтересу до тих дисциплін, що не є профільними в їхній професійній підготовці, у тому числі до навчання іноземної мови.

Педагогічно грамотна організація навчальної діяльності тих, хто навчається, зокрема і курсантів, її чітка структурна основа відіграють головну роль в удосконаленні всього процесу навчання [15], у формуванні вмінь ІПС.

Як відомо, позитивно вмотивоване навчання, навчання з інтересом є одним із суттєвих критеріїв цінності навчального процесу, в якому здійснюється сумісна діяльність викладача й курсантів. Тому формування вмінь ІПС курсантів буде малоефективним без забезпечення позитивної мотивації, яка викликає цілеспрямовану активність, стимулює вибір засобів і прийомів для досягнення мети [1]. Для того щоб курсанти працювали над формуванням умінь ІПС з повною самовіддачею, їх потрібно мотивувати правильно. Правильно – означає адресно, точно та своєчасно [5]. Мотивувати правильно – це надавати майбутньому офіцеру те, що для нього є дійсно необхідним й актуальним саме зараз. Складність полягає у тому, щоб визначити, що потрібно для всієї навчальної групи і кожного курсанта окремо. Виділяють дві основні мотиваційні системи – зовнішню і внутрішню [21]. Вони відносно незалежні одна від одної, а мотиваційний комфорт може бути досягнутий лише у випадку повноцінного функціонування обох систем. При внутрішній мотивації бажання працювати є стійким та тривалим [8]. У цьому випадку курсанти обирають для себе складні завдання, краще виконують творчі завдання, що потребують нестандартного підходу. Діяльність внутрішньо мотивованих майбутніх офіцерів характеризується високою креативністю і супроводжується емоціями радості та задоволення. Ці курсанти успішно засвоюють навчальну програму, краще розуміють теоретичний матеріал, у них поліпшуються мнемічні процеси, зростає рівень самоповаги. При зовнішній мотивації поведінка є нестійкою, ця мотивація зникає разом з підкріпленням. Зовнішньо мотивовані курсанти обирають найпростіші завдання для швидкого отримання винагороди, знижується якість і швидкість виконання творчих завдань. Такі курсанти краще виконують стандартні завдання, при цьому знижується рівень креативності та спонтанності, з'являються негативні емоції. Для того щоб у студента (курсанта) з'явилася внутрішня мотивація навчання, необхідно, щоб він відчував себе самодетермінованим, компетентним, уключеним у значущі стосунки з друзями та викладачами [8]. Зниження внутрішньої мотивації (або її руйнування) може спостерігатися при ослабленні зовнішніх мотивів і стимулів [20].

Виділяють п'ять джерел мотивації як фундаментальних особистісних утворень:

1. *Внутрішні процеси*: бажання отримувати задоволення від процесів діяльності.
2. *Інструментальна мотивація*: прагнення зовнішніх винагород (гарна оцінка, заохочення тощо).
3. *Зовнішня концепція Я*: бажання прийняття і підтримки своїх рис, компетентності та цінностей з боку інших індивідумів.
4. *Внутрішня концепція Я*: бажання відповідати власним стандартам рис, компетентності й цінностей.
5. *Інтеріоризація мети*: бажання досягати цілей, що відповідають інтеріоризованим (присвоєним, що стали внутрішніми) цінностям.

Знання джерел мотивації дозволяє викладачу скласти “мотиваційну картку” курсанта. Інформацію про виявлені потреби (для цього доцільно використовувати метод ранжування) можна використати при розробці комплексу заходів щодо формування мотивації курсантів.

Мотив є внутрішнім станом особистості, спонукальною причиною її дій і вчинків у даний момент часу, а суб'єктними формами вияву мотивів є цілі, наміри, інтереси, емоції тощо [17].

Курсанта можуть спонукати до навчальної і майбутньої професійної діяльності різні мотиви: інтерес до змісту та процесу діяльності, почуття обов'язку перед суспільством, прагнення до самоствердження, самореалізації тощо. Високомотивовані майбут-

ні офіцери більше працюють, досягають кращих результатів у формуванні вмінь ІПС, оскільки у них розвинутий інтерес до змісту діяльності, їм цікаво вчитися, вони прагнуть стати висококваліфікованими фахівцями. Ефективним мотиваційним чинником є мета, яка стимулює, активізує та організовує дії курсанта. Навчальна діяльність передбачає досягнення конкретних (проміжних) цілей, що створює кожного разу ситуацію успіху, дає емоційний заряд, спонукає до кінцевої мети. Коли мету детермінує кілька мотивів, тим більш інтенсивний вплив вона має на діяльність.

Отже, для того щоб стати метою для суб'єкта, мотив має відповідати поставленій меті, а також відповідати потребам індивіда, які можуть виявитися в предметних умовах [10].

Позитивну мотивацію оволодіння курсантами вміннями ІПС забезпечує розвиток потреби майбутніх офіцерів у постійному самовдосконаленні, яке потребує чіткого усвідомлення мети своєї діяльності, значущості професії, а також оволодіння як уміннями самостійно навчатися (інтелектуальні й організаційні вміння), так і професійними якостями (професійні знання та навички, здатність до накопичення професійного досвіду та реалізація його у службовій діяльності, мотивація до професійного вдосконалення, стан фізичної підготовленості, працездатність тощо) [14].

Вивчення іноземної мови потребує формування такої усвідомленої мотивації, яка визначає ефективність навчально-мовленнєвої діяльності, надаючи їй особистісний зміст: цілі, які задані ззовні, мають стати внутрішніми потребами [10].

У процесі оволодіння вміннями ІПС виділяємо три основні види внутрішньої мотивації: 1) комунікативну (потребу говорити й обмінюватися інформацією іноземною мовою); 2) лінгвопізнавальну (позитивне, зацікавлене ставлення до отримання предмета пізнання, тобто до мовної матерії, вивчення основних властивостей мовних знаків); 3) інструментальну (мотивація, яка впливає на позитивне ставлення курсантів до певних видів роботи, сучасних освітніх технологій) [18].

Б. Додонов виділив чотири структурні компоненти мотивації: 1) задоволення від самої діяльності; 2) значущість для особистості результату діяльності; 3) «мотивуюча» сила винагороди за діяльність; 4) тиск на особистість. Перший структурний компонент умовно названий «гедонічним» складником (від грецьк. "насолада") мотивації, інші три – цільовими її складниками. Доведено, що при стійкому пріоритеті спрямованості на процес перед спрямованістю на результат (тобто тоді, коли емоційне випереджає раціональне) рівень пізнавальної мотивації і, отже, стійкого пізнавального інтересу вище [4].

На практиці це означає, що якщо курсант йде на заняття із відчуттям задоволення від майбутньої навчальної діяльності, то одне з головних завдань викладача виконане: у курсанта сформовано високий рівень процесуальної мотивації.

Формуванню мотивації та інтересу до навчання сприяє насамперед використання *можливостей навчальної професійної інформації*. При цьому оптимальним для засвоєння є не занадто дрібне членування, дозування навчально-професійної інформації, а різного роду її укрупнення, виокремлення в ній ключових ідей, принципів, основних одиниць засвоєння, ключових положень і провідних ідей курсу. Для підтримки інтересу до навчання ефективно постійно переходити від ключових ідей, загальних принципів до їх конкретизації і навпаки, що сприяє цілісному сприйняттю навчальної інформації курсантами. Розуміння основних принципів курсу підвищує їхню мотивацію. При відборі змісту важливо не допускати як невиправданого ускладнення матеріалу, що призводить до перевантаження курсантів, так і значного його полегшення, що також знижує їхню активність та інтерес. При викладанні навчальної інформації завжди треба враховувати такі чинники, як її науковість, новизна, професійна значущість, а також міжпредметні зв'язки.

Усвідомлення соціальної значущості навчального матеріалу тими, хто навчається, зокрема і курсантами, сприяє підвищенню ролі мотивації у навчанні [22].

Мотивація іншомовної комунікативної діяльності не виникає сама по собі [10]. Оскільки мотив є складним інтегральним утворенням, що містить потребу, ідеальну мету і спонування, його формування доцільно представити як послідовність трьох стадій: перша – прийняття особистістю стимулів, формування потреби і первинного мотиву; друга – пошукова активність, яка пов'язана з аналізом можливих засобів задоволеності потреби при даних обставинах; третя – вибір конкретної мети та формування наміру досягти її.

Досягнути високих результатів при формуванні вмінь ІПС не можна без глибокого знання та врахування внутрішніх якостей тих, хто навчається.

Погоджуємося з І. Зимньою, що для організації навчальної діяльності велике значення мають мотиви інтелектуально-пізнавального плану [6], до яких відносимо насамперед професійно-пізнавальний інтерес. Цей мотив усвідомлюється курсантами як жага до знань, необхідність у засвоєнні цих знань, як прагнення до розширення свого кругозору, систематизації знань, оволодіння вміннями ІПС. Керуючись таким мотивом, незважаючи на втому, час, відволікаючі чинники, курсант цілеспрямовано та захоплено працює з навчальною інформацією, над вирішенням навчальних завдань.

При цьому відповідь кожного курсанта має позитивно підкріплюватися стимулюючою реплікою викладача. Курсант має бачити, що його зусилля, спрямовані на налагодження контакту з педагогом, не залишаються непоміченими та спричиняють бажані результати. Викладач стимулює його активність такими словами: “Мені подобається Ваша рішучість (довірливість, принциповість, допитливість тощо)”, “Виявляється, Ви комунікативна людина” тощо [2]. Це приводить до того, що курсант починає пов'язувати власні позитивні емоційні переживання з особистістю викладача. В жодному разі не можна звинувачувати курсанта в неправді, висловлювати сумніви щодо його щирості, правдивості.

У процесі спілкування педагог може вдаватися до таких способів впливу на курсанта: “формулювання прийнятого” – “Наскільки я зрозумів, Ви хочете сказати, що...”; “підбиття підсумків” – “Зі сказаного Вами можна зробити висновок...”; спосіб “схожість думок” – “Я цілком з Вами згоден у тому, що...”; спосіб “здійсненого сподівання” – “Я був переконаний, що Ви...”, “Я відчував, що ми знайдемо спільну мову в цьому питанні” тощо. Педагог підкреслює важливість кожної відповіді курсанта для створення повної характеристики предмета або ситуації, що зображуються. Участь усієї групи в колективній формі навчальної діяльності викликає у курсантів відчуття задоволення та впевненості у корисності, необхідності та правильності своєї власної мовленнєвої діяльності. Курсант переконаний у можливості здійснення іншомовно-професійної мовленнєвої діяльності вже на початковому етапі навчання. У свою чергу, така впевненість є позитивним емоційним підкріпленням мовної дії курсанта, його мовленнєвої діяльності, що сприяє успішності формування вмінь ІПС та всього процесу навчання в цілому.

Активізація професійно-пізнавальної діяльності курсанта без розвитку його професійно-пізнавального інтересу не тільки важка, але й практично неможлива. Стійкий професійно-пізнавальний інтерес до дисципліни “англійська мова” і технологій її вивчення – важлива складова частина професіоналізму майбутнього офіцера. Тому викладачу англійської мови необхідно сформувати у курсанта даний інтерес. Необхідно зробити так, щоб стійкий професійно-пізнавальний інтерес до англійської мови і технологій її вивчення домінував над усіма іншими інтересами, крім інтересів професійно-спрямованих, мав зворотний характер, став стійкою рисою курсанта, його особистості [3].

У сучасних умовах завдання викладача ВВНЗ полегшено тим, що виховання інтересу до англійської мови соціально детерміноване: у суспільстві в усіх сферах діяльності як ніколи раніше відчувається потреба в спеціалістах, що вільно володіють англійською мовою. Це означає, що об'єктивно існує зовнішній мотив діяльності.

Професійно-пізнавальний інтерес виступає як найцінніший мотив навчальної діяльності курсантів і є найсуттєвішим його проявом. Даний інтерес формується в процесі навчання та водночас є одним з найбільш дієвих засобів у руках викладача для підвищення якості знань і виховання у курсантів позитивного ставлення до навчання. Професійно-пізнавальний інтерес раніше за інші мотиви усвідомлюється курсантом, порівняно з іншими мотивами більш точно відображає мотивацію навчання, чітко розуміється, є більш доступним для спостереження викладачем, як мотив особистості має меншу ситуаційну прикутість, є ланкою в системі мотивації та не відокремлений від решти мотивів.

Ось чому в процесі навчання необхідно систематично збуджувати, розвивати і закріплювати професійно-пізнавальний інтерес курсантів і як важливий мотив навчання, і як стійку рису особистості, і як потужний засіб навчання, підвищення його якості. Під впливом професійно-пізнавального інтересу навчальна діяльність курсантів стає більш продуктивною. Енергетичні ресурси, які живляться професійно-пізнавальним інтересом, сприяють тривалішому та інтенсивнішому перебігу навчальної діяльності, а успішна пізнавальна діяльність у свою чергу посилює професійно-пізнавальний інтерес курсантів. Професійно-пізнавальний інтерес приводить до активного стану як зовнішні, так і внутрішні ресурси навчального процесу, завдяки чому вдосконалюється навчання і формування вмінь ІПС.

Професійно-пізнавальний інтерес, як і будь-яка риса особистості й мотив діяльності курсанта, розвивається й формується в діяльності, і насамперед у навчанні. Інтерес збуджує й підкріплює така навчальна інформація, яка є новою, невідомою для курсантів, вражає їхню уяву, змушує дивуватися. Подив – сильний стимул пізнання, його первинний елемент.

Але важливо зазначити, що професійно-пізнавальний інтерес до навчальної інформації не може підтримуватися весь час за допомогою нових яскравих фактів, а його привабливість неможливо зводити тільки до вражаючої уяви. Нове й несподіване в навчальній інформації завжди виступає на фоні вже відомого і знайомого. Ось чому для підтримання пізнавального інтересу важливо вчити курсантів умінню в знайомому бачити нове.

Для того, щоб у курсанта викликати бажання оволодівати вміннями ІПС, потрібно розвивати в нього потребу займатися професійно-пізнавальною діяльністю, а це означає, що в самому її процесі курсант має знаходити привабливі сторони, щоб сам процес навчання мав у собі позитивний заряд інтересу.

Професійно-пізнавальний інтерес створює передумови педагогічного спілкування та колективної діяльності, в якій формуються вміння ІПС курсантів: відбувається активний обмін інформацією, народжується живий обмін думками, виникають та сумісно вирішуються питання, що хвилюють.

Вочевидь слід невтомно і терпляче вивчати курсантів, чітко знати, який запас реальних уявлень і необхідних понять є у кожного з них, і саме на цій основі будувати навчальний процес. Необхідно знайти точку дотику інтересів педагога і курсантів, що здатні стати матеріалом для подальшого спілкування. До цього матеріалу висувають вимоги, які мають забезпечити подальше зближення партнерів, зробити їхнє спілкування неофіційним, позбавленим статусних відмінностей. Якщо в педагога і курсанта відсутні спільні теми для розмови, то завжди можна виявити зацікавленість до інтересів курсантів до

його особистості. Важливо попередньо з'ясувати інтереси курсанта, щоб ознайомитися з відповідною літературою та створити гарне враження досвідченої людини.

У процесі формування вмінь ІПС викладач має орієнтувати себе у спілкуванні з курсантами на цілеспрямований добір мовних та мовленнєвих засобів, на чітке визначення того, яке педагогічне завдання вирішуватиметься цими засобами. Позитивний результат дає використання таких елементів самотренінгу. Перед спілкуванням з курсантами потрібно поставити перед собою запитання та дати на них відповіді: з якою метою я говоритиму (для чого?), для кого я говоритиму (як курсанти сприймуть мої слова, чи зрозуміють мене, чи буде їм цікаво?), що спонукає мене говорити про це, які мовні та мовленнєві засоби дадуть мені можливість досягти мети, яким я хочу бачити результат свого мовлення (формування вмінь ІПС курсантів).

Дії викладача під час формування вмінь ІПС майбутніх офіцерів мають спрямовуватися на зацікавлення курсантів, на організацію діалогу з викладачем, залучення курсантів до співпраці, створення атмосфери співроздумів та співпереживання. Не менш важливим є завдання зорієнтувати курсантів на внутрішній діалог із самим собою.

Спрямованість мовлення викладача залежить від його власного ставлення до того, що він говорить, щирості його слів, уміння будувати свій монолог як діалог з тими, хто навчається, зокрема і з курсантами, як пряме звернення до їхнього розуму, почуттів, переживань [16]. У його розповіді мають бути безпосередні спонукання до спільної роботи (“поміркуймо, пофантазуймо”, “гадаю, вас теж схвилювала ця історія, у вас виникли запитання...”); висловлювання власних оцінок, вражень, роздумів (“я хочу поділитися з вами своїми враженнями (міркуваннями)...”, “мені важко погодитися з такими висновками...”, “ця книжка переконала мене в тому, що...”).

Мовленню викладача може надати спрямованості використання простих, але ефективних прийомів: займенника “ми” замість “я” (наприклад: “ми з вами сьогодні помандруємо до...” замість “я вам розкажу про...”), риторичних запитань, мета яких – активізувати увагу, збудити зацікавленість, спонукати до роздумів.

Для ефективного навчання будь-кого, у тому числі курсанта, важливе значення має стимулювання його діяльності (у нашому випадку - діяльності з оволодіння вміннями ІПС).

У цьому плані цінними є положення К. Роджерса щодо ролі полегшення, фасилітації (від англ. *to facilitate* – полегшувати, сприяти) у процесі навчання ІПС. Фасилітація означає, що викладач допомагає тому, хто навчається, виразити себе в навчальній діяльності, тим самим стимулює його до навчально-пізнавальної діяльності. Зацікавленість педагога в успіху того, хто навчається, і доброзичливість полегшують педагогічну взаємодію, сприяють його самоактуалізації та подальшому професійному розвитку [19]. Ці положення цілком стосуються і курсантів.

У процесі формування вмінь ІПС майбутніх офіцерів важливо глибоко продумати стимули для іншомовного спілкування, заохочення курсантів до активних мовленнєвих дій, взаємодії та співпраці майбутніх офіцерів з викладачем.

Найперше завдання, яке має ставити перед собою викладач під час формування ІПС майбутніх офіцерів, – необхідність первинного формування потреби курсантів у здійсненні навчально-мовленнєвої, комунікативної діяльності [2]. Це має бути комунікативно-пізнавальна потреба у вираженні або прийомі потрібної, цікавої, значущої для курсанта думки за допомогою засобів мови, що вивчається. Завдяки комунікативним завданням у курсантів не тільки формується потреба в іншомовно-професійній мовленнєвій діяльності, але й розвивається мислення та формуються вміння ІПС. Це реалізується в процесі формування, диференціації понять за допомогою засобів іноземної мови.

Ефективним стимулом формування ІПС курсантів може стати пізнавальна потреба курсантів дізнатися про побут, традиції, культуру, творчість народу, мова якого вивчається, наприклад, з метою безпосереднього спілкування з іноземцем.

Цікавий, близький, значущий для курсанта сенсовий зміст може задовольнити його комунікативно-пізнавальну потребу, “зустрітися” з нею та стати внутрішнім мотивом його мовленнєвої діяльності. Для цього в навчальному тексті має бути змістовна інформація з їхньої рідної мови, яка була раніше не відома курсантам.

Висновки. Формування вмінь іншомовного професійного спілкування майбутніх офіцерів буде ефективним, якщо в процесі професійної підготовки забезпечити позитивну мотивацію оволодіння курсантами цими вміннями та організувати діалогічну взаємодію суб'єктів навчального процесу з обміну інформацією професійного характеру шляхом застосування інтерактивних форм і методів навчання.

Список літератури: 1. *Брик Т.О* Особливості розвитку іншомовного професійного спілкування курсантів / Т.О. Брик // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. – Запоріжжя: Запор.обл. ін-т післядипл. освіти. – 2007. – Вип. 47. – С. 47-50. 2. *Брик Т.О.* Формування мовленнєвих навичок курсантів при вивченні іноземної мови / Т.О. Брик // Вісник Харк. Держ. академії культури. – Харків: ДАК, 2008. – Вип. 23. – С. 256-261. 3. *Брик Т.О.* Роль пізнавального інтересу у формуванні вербальної техніки курсантів/ Т.О. Брик // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. – Запоріжжя: Запор.обл. ін-т післядипл. освіти. – 2007. – Вип. 42. – С. 69-72. 4. *Додонов Б.* Эмоции как ценность / Б. Додонов. – М.: Просвещение, 1978. – 312 с. 5. *Дундарь М.* Психодиагностические методики для изучения мотивации человека. / М. Дундарь // Менеджер по персоналу. 2006. - №6. – С. 50-57. 6. *Зимняя И.* Психология обучения иностранным языкам в школе / И.А. Зимняя. – М.: Просвещение, 1990. – 220 с. 7. *Кикнадзе Д.А.* Потребности. Поведение. Воспитание / Под ред. и при участии проф. В.Г. Афанасьева. М.: Мысль, 1968. – 148 с. 8. *Климчук В.* Експериментальне дослідження явища “мотиваційного зараження” /В. Климчук// Соціальна психологія. 2005. - №3. – С. 59-71. 9. *Ковальов О., Сапожникова Л.* Самовиховання учнів – [Робота підлітків над собою] / О. Ковальов, Л. Сапожникова. – К., 1964. – 44 с. 10. *Кочмина Г.* Роль мотивации в процессе формирования иноязычной коммуникативной компетенции будущих специалистов /Г. Кочмина // Alma mater. 2007. - № 11. – С. 14- 18. 11. *Кузьмина Н.* Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование личности /Н.В. Кузьмина. – Л.: ЛГУ, 1967. – 139 с. 12. *Леонтьев А.* Психология речевого общения / А. Леонтьев. – М.: Просвещение, 1975. – 125 с. 13. *Маркова А.* Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М.: Просвещение, 1996. – 308 с. 14. Методичні рекомендації з порядку складання атестаційної картки військовослужбовця та її використання в процесі атестування. - К.: Мінво оборони України, Голов. управл. кадрової політики, Наук.-метод. центр військової освіти, 2002. – 36 с. 15. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. – Л.: Межвузовская типография. 1981. – 162 с. 16. Педагогічна майстерність / За ред. І.А. Зязюна. К.: Вища школа, 2004. – 422 с. 17. *Поляков А.О.* Педагогічні умови мотивації професійного зростання студентів педагогічних університетів у процесі неперервної освіти: Автореф. дис.. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти/ А.О. Поляков. – Харків, 2008. – 21 с. 18. *Рогова Г., Рабинович Ф., Сахарова Т.* Методика обучения иностранным языкам / Г.В. Рогова, Ф.М. Рабинович, Т.Е. Сахарова. – М., 1991. – 340 с. 19. *Роджерс К.* Взгляд на психотерапию. Становление человека: Пер. с англ. М. Исениной. / К. Роджерс. – М.: Издат. группа “Прогресс” – “Универс” 1994. – 480 с. 20. *Росовецкий А.* Не результатом единым / А. Росовецкий // Менеджмент и менеджер. - 2003. - №3. С. 28-32. 21. *Фесянов В.* Психологические ас-

пекты мотивации /В. Фесьянов// Персонал. – 2004. - № 5. С. 60-63. 22. *Streven, P. Special Purposes Language Learning // Language Teaching and Linguistics: Abstracts. – 1977. – № 3. - Vol. 10. – P. 89-108.*

Bibliography (transliterated): 1. Brik T.O Osoblivosti rozvitku inshomovnoho profesijnogo spilkuвання kursantiv / T.O. Brik // Pedagogika i psihologija formuvannya tvorchoї osobistosti: problemi i poshuki. – Zaporizhzhja: Zapor.obl. in-t pisljadipl. osviti. – 2007. – Vip. 47. - S. 47-50. 2. Brik T.O. Formuvannya movlennєvih navichok kursantiv pri vivchenni inozemnoї movi / T.O. Brik // Visnik Hark. Derzh. akademii kul'turi. – Harkiv: DAK, 2008. – Vip. 23. – S. 256-261. 3. Brik T.O. Rol' piznaval'nogo interesu u formuvanni verbal'noї tehniki kursantiv/ T.O. Brik // Pedagogika i psihologija formuvannya tvorchoї osobistosti: проблеми i poshuki. – Zaporizhzhja: Zapor.obl. in-t pisljadipl. osviti. – 2007. – Vip. 42. – S. 69-72. 4. Dodonov B. Jemocii kak cennost' / B. Dodonov. - M.: Prosvewenie, 1978. – 312 s. 5. Dundar' M. Psihodiagnosticheskie metodiki dlja izuchenija motivacii cheloveka. / M. Dun-dar' // Menedzher po personalu. 2006. - №6. – S. 50-57. 6. Zimnjaja I. Psihologija obuchenija inostrannym jazykam v shkole / I. A. Zimnjaja. - M.: Prosvewenie, 1990. – 220 s. 7. Kiknadze D.A. Potrebnosti. Povedenie. Vospitanie / Pod red. i pri uchastii prof. V.G. Afanas'eva. M.: Mysl', 1968. – 148 s. 8. Klimchuk V. Eksperi-mental'ne doslidzhennja javiwa “motivacijnogo zarazhennja” /V. Klimchuk// Socia-l'na psihologija. 2005. - №3. – S. 59-71. 9. Koval'ov O., Sapozhnikova L. Samovi-hovannya uchniv – [Robota pidlitkiv nad soboj] / O. Koval'ov, L. Sapozhnikova. – K., 1964. – 44 s. 10. Kochmina G. Rol' motivacii v processe formirovanija inojazychnoj kommunikativnoj kompetencii buduwich specialistov /G. Kochmina // Alma mater. 2007. - № 11. – S. 14-18. 11. Kuz'mina N. Ocherki psihologii truda uchite-lja. Psihologicheskaja struktura dejatel'nosti uchitelja i formirovanie lichnosti /N.V. Kuz'mina. – L.: LGU, 1967. – 139 s. 12. Leont'ev A. Psihologija rechevogo obwenija / A. Leont'ev. – M.: Prosvewenie, 1975. – 125 s. 13. Markova A. Psiho-logija professionalizma / A.K. Markova. – M.: Prosvewenie, 1996. – 308 s. 14. Metodichni rekomendacii z porjadku skladannja atestacijnoї kartki vijs'kovosluzh-bovcja ta ii vikoristannja v procesi atestuvannja. - K.: Min-vo oboroni Ukraїni, Golov. upravl. kadrovoї politiki, Nauk.-metod. centr vijs'kovoї osviti, 2002. – 36 s. 15. Pedagogicheskie problemy formirovanija poznavatel'nyh interesov uchawihsja. – L.: Mezhvuzovskaja tipografija. 1981. – 162 s. 16. Pedagogichna majste-rnist' / Za red. I.A. Zjazjuna. K.: Viwa shkola, 2004. – 422 s. 17. Poljakov A.O. Peda-gogichni umovi motivacii profesijnogo zrostannja studentiv pedagogichnih univer-sitetiv u procesi neperervnoї osviti: Avtoref. dis.. kand. ped. nauk: 13.00.04 – teorija i metodika profesijnoї osviti/ A.O. Poljakov. – Harkiv, 2008. – 21 s. 18. Ro-gova G., Rabinovich F., Saharova T. Metodika obuchenija inostrannym jazykam / G.V. Rogova, F.M. Rabinovich, T.E. Saharova. – M., 1991. – 340 s. 19. Rodzhers K. Vzgljad na psihoterapiju. Stanovlenie cheloveka: Per. s angl. M. Iseninoj. / K. Rodzhers. – M.: Izdat. gruppа “Progress” – “Univers” 1994. – 480 s. 20. Roso-veckij A. Ne rezul'tatom edinyim / A. Rosoveckij // Menedzhment i menedzher. - 2003. - №3. S. 28-32. 21. Fesjanov V. Psihologicheskie aspekty motivacii /V. Fesjanov// Personal. – 2004. - № 5. S. 60-63. 22. Streven, P. Special Purposes Language Learning // Language Teaching and Linguistics: Abstracts. – 1977. – № 3. - Vol. 10. – P. 89-108.

Т.А. Брык

**ОБОСНОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ
УМЕНИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ИНОЯЗЫЧНОГО ОБЩЕНИЯ БУДУЩИХ
ОФИЦЕРОВ**

В статье раскрыта суть педагогических условий, которые обеспечивают формирование умений профессионального иноязычного общения, обеспечение которых позволит украинскому офицеру, выпускнику высшего военного учебного заведения, в полной мере использовать возможности современных иноязычных информационных источников для повышения своего профессионального уровня и быть полноправным участником диалога с зарубежными коллегами.

Ключевые слова: курсант, иноязычное профессиональное общение, информация.

T. Bryk

BASING OF PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF PROSPECTIVE OFFICERS' SKILLS OF FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COMMUNICATION

The essence of pedagogical conditions which promote formation of skills of foreign language professional communication is revealed. Their ensuring will let Ukrainian officer, graduating cadet of higher military educational institution use the opportunities of modern foreign language information resources in full measure for increasing his professional level and will make him full rights participant of the dialogue with foreign colleagues.

Key words: cadet, professional communication in a foreign language, information.

Стаття надійшла до редакційної колегії 30.09.2010